

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW W ŁODZI
ul. Piotrkowska 10, 97-500 Radomsko
tel./fax 41 647 42 79
REGON 14343722, NIP 725 14 04 007

R. Kulibarda
24.02.2018

Starosta Radomszczański
97-500 R A D O M S K O
ul. Leszka Czarnego 22

Piotrków Trybunalski, dnia 20.02.2018 r.

1186
Rzysko - Katolicka Parafia
Św. Bartłomieja
97-505 Dobryszyce

WUOZ-PT-A.5142.50.2018.RF

Odpowiadając na pismo Rzysko - Katolickiej Parafii Św. Bartłomieja w Dobryszycach z dnia 125.02.2018 roku w sprawie prac planowanych w zabytkowym kościele parafialnym w Dobryszycach Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi, Delegatura w Piotrkowie Trybunalskim przekazuje następujące informacje i zalecenia.

Kościół parafialny w Dobryszycach jest obiektem zabytkowym, wpisanym do rejestru zabytków decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków w Łodzi nr KL.IV-680/567/67 z dnia 27.12.1967 roku. Obiekt został wzniesiony w latach 1828-30 według projektu Hilarego Szpilowskiego, budowniczego Komisji Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Po pożarze w 1875 roku został wyremontowany i konsekrowany w roku 1881. Wówczas m. in. przekształcono fasadę, dobudowując przypory z kolumnami, przebudowano wieżę, powiększono okna w nawie i przebito wejście boczne od wschodu z dobudową schodów zewnętrznych. Kościół jest cennym przykładem klasycystycznej architektury sakralnej. Zachował bez istotnych przekształceń pierwotną formę bryły, harmonijnie komponowane elewacje z klasycystycznymi detalami oraz wiele oryginalnych elementów wykończenia i wyposażenia, w tym między innymi stolarkę drzwiową i neorenesansowe ołtarze.

Istniejące pokrycie dachu jest wykonane z blachy stalowej ocynkowanej. Blacha ta wymaga konserwacji poprzez okresowe malowanie odpowiednimi farbami. Jeśli jakość obecnego pokrycia kwalifikuje je do wymiany korzystne będzie zastosowanie blachy cynkowej (cynkowo-tytanowej), która ma znacznie większą trwałość i nie wymaga bieżącej konserwacji, gdyż wytwarza naturalną patynę ochronną. W przypadku konieczności wymiany pokrycia dachu należy zachować dotychczasową, tradycyjną metodę pokrycia „na rąbek” i użycie blachy w krótkich arkuszach, a w przypadku wieży i sygnaturki pokrycie w całości w karo lub ewentualnie, jak obecnie poziomymi panelami na helmach.

Naprawa wieżby dachowej wymaga uprzedniego dokonania szczegółowego przeglądu oraz oceny technicznej i mykologicznej konstrukcji. Należy zachować oryginalny układ krokwiowy z ukośnymi kozłami, z wymianą uszkodzonych elementów na nowe o dotychczasowych przekrojach i sposobie wiązania (połączeń ciesielskich).

Montaż instalacji odgromowej jest oczywisty. Należy w tym przypadku jedynie zadbać o wybór systemu odgromienia, który będzie stwarzał możliwie niewielkie ingerencje w substancję i estetykę kościoła.

Podobnie bezdyskusyjna jest potrzeba ocieplenia stropu pod warunkiem zapewnienia stosownej wentylacji wnętrza kościoła oraz zabezpieczenia substancji murów i stropów przed potencjalnymi uszkodzeniami w wyniku zawilgocenia, poprzez zastosowanie paroizolacji, zgodnie z zasadami fizyki budowli.

Istniejące drzwi w kościele są drewniane, dwuwarstwowe : warstwy wewnętrzne spągowo - deskowe, warstwy zewnętrzne ramowe, wypełnione opierzeniem w jodełkę, z ozdobnymi, regularnie rozmieszczonymi guzami metalowymi. Główne drzwi wejściowe w fasadzie są dwuskrzydłowe, ze skrzydłami dzielonymi w poziomie, z dolną częścią opierzenia w układzie pionowym, ozdobną listwą gzymsową z fryzem kostkowym oraz ozdobną listwą przymykową zwieńczoną głowicą. Drzwi boczne jednoskrzydłowe z naświetlami. Wszystkie ościeżnice ozdobione od zewnątrz drewnianymi opaskami. We wszystkich drzwiach zachowały się oryginalne okucia : zamki skrzynkowe z ozdobnymi sztyldami i klamkami oraz zawiasy pasowe.

Jedną z podstawowych wartości obiektu zabytkowego jest walor oryginału. Wykonanie nawet bardzo wiernej kopii pozbawia zabytek tego waloru. Oprócz świadomości istnienia drzwi przekraczanych przez kilka pokoleń wiernych, należy także dostrzegać i doceniać zachowany unikalny efekt naturalnego starzenia się drewna i metalu, materiałów tworzących kościelne drzwi, nieosiągalny w przypadku współczesnej kopii.

Stan techniczny drzwi umożliwia ich dalsze użytkowanie zgodnie z przeznaczeniem. Główne drzwi w elewacji północnej zachowane są kompletnie wraz z okuciami z czasów budowy kościoła. Brak dostatecznej szczelności i korozja dolnej części ramy drzwi mogą być usunięte poprzez wykonanie prac konserwatorskich. Pozostałe zachowane oryginalne drzwi są także w stanie umożliwiającym ich użytkowanie.

Jak wynika z wniosku Parafii stan techniczny okien w kościele oraz ich wartość termoizolacyjna są niezadawalające. W związku z tym wymagana jest ich renowacja lub wymiana.

W kościele występują dwa podstawowe rodzaje okien o odmiennych wielkościach, kształtach i podziałach. W sześciu wysokich, zwieńczonych lukowo oknach w nawie występują witraże osłonięte od zewnątrz dodatkowymi oknami metalowymi o prostym geometrycznym podziale. Okna te są oszklone pojedynczym szkłem bezbarwnym. W czterech narożnych segmentach kościoła zachowane są półkoliste okna drewniane z pojedynczym bezbarwnym szkleniem.

Jak wspomniano powyżej jednym z podstawowych walorów zabytku jest wartość oryginału. Wobec tego, najkorzystniejszym rozwiązaniem z konserwatorskiego punktu widzenia będzie dokonanie renowacji istniejących okien z ewentualną wymianą ich elementów uszkodzonych i szklenia, jeśli zachodzi taka potrzeba. Dla poprawy izolacyjności termicznej okien możliwe jest wykonanie kopii istniejących okien stalowych i zamontowanie ich w odległości kilku centymetrów na zewnątrz od okien istniejących. Utworzona w ten sposób dodatkowa pustka powietrzna między dwiema warstwami szklenia zapewni poprawę warunków izolacyjności cieplnej okien. Zastosowanie pojedynczego szklenia w postaci odrębnych szyb w pojedynczych kwaterach okiennych zarówno w oknach oryginalnych i ich kopiach da zarazem możliwość zachowania dotychczasowej, delikatnej konstrukcji szczeblin, a zarazem pozwoli uniknąć efektu dużej, płaskiej powierzchni szklanej. Rozwiązanie takie zastosowano z powodzeniem w ostatnim czasie w zabytkowym kościele parafialnym w Żarnowie. Rozwiązanie to może zostać z powodzeniem zastosowane w oknach nawy kościoła w Dobryszyczach.

Dopuszczalne jest również zastosowanie nowych ram zewnętrznych z szybami zespolonymi, jednak pod warunkiem zachowania dotychczasowych, filigranowych przekrojów ramiaków okiennych. Rozważać można także w ostateczności wymianę istniejących zewnętrznych okien metalowych na nowe z szybami zespolonymi, jednak również pod warunkiem zachowania filigranowych przekrojów ramiaków.

W przypadku 4 okien drewnianych najkorzystniej byłoby poddać je renowacji z wymianą jedynie najbardziej uszkodzonych elementów. Można ewentualnie rozważyć montaż dodatkowych okien metalowych od zewnątrz, jak opisano powyżej z odtworzeniem podziałów okien drewnianych i użyciem ramiaków/szczeblin o dotychczasowych rozmiarach tych elementów w oknach drewnianych. Dopuszczalna będzie również wymiana istniejących okien drewnianych na nowe, również drewniane np. z szybami zespolonymi lecz z zachowaniem dotychczasowych rozmiarów ram i szczeblin. W tej sytuacji należałoby przewidzieć użycie tzw. szprosów wiedeńskich naklejanych obustronnie na szyby z przekładkami międzyszybowymi w kolorze drewna.

We wszystkich oknach, niezależnie od ostatecznie wybranej metody renowacji lub wymiany powinien zostać zachowany dotychczasowy układ kwater okiennych.

Pozostałe zalecenia, dotyczące wszystkich okien :

1. Niezależnie od przyjętej metody renowacji/ wymiany okien, do szklenia zewnętrznego należy zastosować tzw. szkło konserwatorskie, wykonywane dawną metodą ciągnioną. Szyby te mają nierówną grubość i nie idealnie płaską powierzchnię. Dobrze współgrają z historycznym otoczeniem, w odróżnieniu od współczesnych szyb wykonanych w technologii "float", idealnie gładkich i płaskich, lecz rażących w zestawieniu z zabytkowymi murami.
2. Wszystkie okna metalowe należy wykończyć w kolorze czarnym lub grafitowym o półmatowej fakturze, a okna drewniane w odcieniach brązu, w sposób pokazujący usłojenie drewna.
3. Wykonanie i montaż okien należy poprzedzić opracowaniem projektu, spełniającego powyższe zalecenia i zawierającego rysunki charakterystycznych detali, precyzujących w szczególności sposób obsadzenia okien w murze oraz charakterystyczne przekroje ram i szczeblin.

Wykonanie instalacji przeciwpożarowej i antywłamaniowej w kościele jest jak najbardziej pożądane. Przed wykonaniem tych prac konieczne jest przygotowanie projektu, zawierającego zwłaszcza trasy przebiegu planowanych instalacji oraz określenie rozmieszczenia, wielkości i formy planowanych urządzeń (czujki, lustra itp.).

Należy zadbać o rozprowadzenie przewodów w sposób niewidoczny zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz obiektu, a niezbędne urządzenia rozmieścić w sposób bezkolizyjny z elementami wykończenia i wystroju kościoła.

Elewacje kościoła wymagają gruntownych zabiegów konserwatorskich.

1. Przed rozpoczęciem prac remontowych elewacji należy opracować dokumentację projektową remontu lub program prac konserwatorsko-remontowych, w ramach których należy:
 - opracować inwentaryzację architektoniczną obiektu.
 - wykonać badania konserwatorskie elewacji i oryginalnej stolarki.
Są one konieczne w celu rozpoznania stratygrafii warstw tynkarskich i malarskich – dla właściwego opracowania technologii naprawczych, jak również ustalenia pierwotnej kolorystyki, faktur i detali elewacyjnych.
 - dokonać oceny stanu konstrukcji oraz stanu zawilgocenia ze wskazaniem przyczyn i metod likwidacji istniejących uszkodzeń konstrukcji, metod osuszania murów oraz ewentualnych izolacji przeciwwilgociowych. W przypadku występowania szkodliwych zasoleń murów należy przewidzieć zastosowanie w dolnych partiach murów tzw. tynków renowacyjnych (magazynujących sole) zgodnie z zaleceniami producenta. Ponadto, może okazać się konieczna zmiana profilowania terenu w najbliższym otoczeniu kościoła, ewentualnie wprowadzenie drenażu opaskowego wraz z przepuszczalną opaską wokół obiektu.
2. Istniejące podziały i detale elewacyjne należy zachować, po uprzednim odczyszczeniu, uzupełnieniu ubytków i konserwacji, a brakujące elementy odtworzyć według zachowanych wzorów. O ile wskażą na to wyniki badań konserwatorskich należy odtworzyć pierwotne profilowanie elementów ciągniętych.
3. Należy usunąć ew. wtórne tynki zewnętrzne wykonane z użyciem cementu i zniszczone fragmenty pierwotnych tynków wapiennych. Do napraw tynku lub wykonania nowych wypraw należy stosować zaprawy wapienne lub wapienno-trassowe. Należy wykluczyć stosowanie tynków strukturalnych i fakturowych, jak również użycie cementu. Tynki winny być gładkie. Do malowania elewacji należy przewidzieć użycie farb przepuszczających parę wodną, najkorzystniej silikatowych (mineralnych).
4. Elewacyjne detale narzutowe winny być naprawiane i odtwarzane przy zastosowaniu tradycyjnych zapraw wapiennych lub zapraw specjalnych do uzupełniania profili (detale ciągnięte „z ręki”).
5. W zakresie kolorystyki należy przywrócić pierwotną kolorystykę na podstawie rozpoznania badawczego opisanego powyżej. W przypadku negatywnych efektów rozpoznania należy przyjąć zasadę barwnego akcentowania podziałów i detali elewacyjnych przy zastosowaniu jasnego, pastelowego koloru o dwóch, trzech odcieniach. Dla uniknięcia zbyt silnych kontrastów poszczególne walory nie powinny zbyt różnić się natężeniem.

Zgodnie z art. 36 ust. 1 p. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162/2003, poz. 1568) wszystkie prace planowane w kościele wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wniosek o wydanie pozwolenia na podjęcie prac winien złożyć w tutejszym urzędzie właściciel nieruchomości lub jego pełnomocnik wraz z projektem budowlanym lub programem planowanych zamierzeń i potwierdzeniem dokonania niezbędnych opłat skarbowych. Wniosek należy przygotować wypełniając odpowiednie formularze dostępne w wersji elektronicznej na stronie internetowej Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Łodzi lub w wersji wydrukowanej w siedzibie tutejszej delegatury.

Planowane prace remontowe i konserwatorskie są niezbędne dla przywrócenia świątyni właściwego stanu technicznego i estetycznego. Realizacja prac pozwoli jednocześnie na zabezpieczenie pozostałej substancji zabytkowej kościoła, jak również cennego wyposażenia.

Otrzymują:

1. Adresat
2. a/a

Do wiadomości:

1. Urząd Gminy w Dobryszycach

Z up. Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
p.o. Kierownika Delegatury

st. specjalista Wiktoria Długoszewska